

forum for
natur og
friluftsliv
Nordland

Fauske, 1. september, 2014

Norges Vassdrags- og Energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo
E-post: nve@nve.no

Høringsuttalelse til søknad om konsesjon til bygging av Helligvær vindkraftverk i Bodø kommune

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland, FNF Nordland, er et nettverk for 14 natur- og friluftslivsorganisasjoner i Nordland, med til sammen over 22 000 medlemskap. FNF Nordland arbeider for å sette friluftslivet og dets behov på dagsorden og øke bevisstheten om helse og livskvalitet samt viktigheten av å ta vare på naturen og miljøet rundt oss. FNF Nordland arbeider også for å sikre arealer for et aktivt friluftsliv. De frivillige natur- og friluftslivsorganisasjonene er med sin demokratiske styreform og åpne medlemsadgang et talerør for de store grupper av allemannsrettighetshavere i norsk utmark.

FNF Nordland har utarbeidet denne uttalelsen i samarbeid med vårt arealsaknettverk i Bodø og Naturvernforbundet. Det legges også til grunn kunnskapsinnhenting om fugl som Norsk Ornitologisk forening, avd. Nordland har støttet seg til.

Kort om det omsøkte tiltaket

Zephyr AS har planer om bygging av vindkraftverk på Helligvær i Bodø kommune i Nordland fylke. Konsesjonssøknaden omfatter et vindkraftverk på seks turbiner, med en samlet installert effekt på inntil 19,8 MW med en produksjon på 77,00 GWh. Kraften fra vindturbinene er tiltenkt ført i sjøkabel til en trafo i Bodø-området. Planområdet er en del av en større øygruppe, Helligvær, bestående av noe over 365 større og mindre, lave treløse øyer. Øygruppen ligger i Vestfjorden, vel 20 km nordvest for Bodø.

Generelle merknader

Behovet for økt kraftutbygging

I dag er det gitt konsesjon til langt mer kraft enn målet for el-sertifikatordningen på 13,2 TWh for Norge. Likevel ser vi at kun en liten andel av konsesjonene er blitt bygd ut. De fleste konsesjoner som har blitt tildelt de siste årene har ikke blitt utnyttet på grunn av liten lønnsomhet og lave kraftpriser, og framtidsutsiktene viser at de lave kraftprisene vil vedvare i årene fremover. Det faller også på sin egen urimelighet å legge til rette for så store naturinngrep og økt kraftproduksjon i et fylke med et kraftoverskudd på over 40 prosent. Prisene på energi vil falle og interessen for sparing og energifrigjøring stopper opp.

Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland

Storgt. 39, 8200 Fauske

Tlf: 908 06 146

www.fnf-nett.no/nordland

nordland@fnf-nett.no

Medlemmer i FNF Nordland: Turistforeningene i Nordland, KFUM/ KFUK Speidere på Helgeland, Norges speiderforbund i Salten, Norges Jeger og Fiskeforbund Nordland, Nordland Orienteringskrets, 4H Nordland, Naturvernforbundet i Nordland, NOF Nordland, Syklistenes Landsforening Bodø, Salten Naturlag, Leknes Padleklubb, Polarsirkelen Friluftsråd, Ofoten Friluftsråd, Vesterålen Friluftsråd

I en tid der det stilles spørsmålstegn ved lønnsomheten ved etablering av vindkraftverk i Norge, mener vi at utbyggingsprosjekter av vindkraftverk må legges på is så lenge det ikke er forutsetninger og vilje til å bygge ut.

En problemstilling som kommer frem gjennom Statnetts nettutviklingsplan er hvordan det store kraftoverskuddet som forventes å øke de kommende årene, skal transporteres ut av regionen. Den største flaskehalsen for fornybarsatsinga i Nord-Norge er manglende etterspørsel etter fornybar energi, viser sektoranalysen Næringsdepartementet har utarbeidet. Vi har derfor god tid til å finne de minst konfliktfylte områdene til fornybarsatsinga i forhold til natur, landskap, friluftsliv og folkehelse.

Det kan ikke dokumenteres at vindkraftutbygging på Helligvær vil bidra til til å løse klimatrusselen verken lokalt eller globalt. Heller ingen andre samfunnshensyn tilsier at vi trenger vindkraftutbygging i dette området.

I følge konsekvensutredningsforskriften § 12 skal relevante og realistiske alternativer vurderes. Naturmangfoldloven § 12 sier at for å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Vi mener det er en alvorlig saksbehandlingsfeil at det ikke har blitt gjennomført en vurdering av alternative utbygginger. Uten slik kunnskap vil ikke NVE være i stand til å vurdere alternativer til vindkraftverket. Vi vil videre hevde at § 12 i naturmangfoldloven har en videre ramme enn bare å gjelde alternative løsninger innenfor en enkelt vindkraftutbygging. Den må bli sett på som førende på overordnet nivå når det gjelder å vurdere de totale følgene for naturmangfoldet på grunn av tiltak for energiforsyningen. Da må det bli vurdert om andre lokaliseringer og andre tiltak for å sikre energiforsyninga bedre oppfyller kravene i nml § 12.

Naturvernforbundet i Nordland sendte den 3.juni 2013 en uttalelse til melding og KU-program for søknad om Helligvær vindkraftverk hvor de frarådet at utbygger gikk videre i planprosessen med hensyn til natur, friluftsliv og folkehelse, og landskap.

Det ble også etterspurt en grundig utredning på samfunnsnyten av det planlagte vindkraftverket, som hadde blitt hauset opp av utbygger. Erfaringer fra andre etablerte vindkraftverk i Norge viser at økonomien og samfunnsnyten i vindkraftverk ikke er så stor som utbygger ville ha det til. Samfunnsnyten av natur, -friluftsliv og landskapsverdiene ble bagatellisert og ikke omtalt på folkemøtet. Naturvernforbundet i Nordland ba videre om en økonomisk beregning av folkehelsegevinsten av friluftslivsområdet, og deretter beregninger på folkehelseetap et vindkraftverk ville gi. Det ble også vist til at Helligvær ligger i landskapsregion 30 «Nordlandsværran» og at en eventuell utbygging vil fragmentere store deler av dette unike, åpne øylandskapet.

Utbygger har til tross for protester og anmodninger om å legge bort planene om Helligvær vindkraftverk, gått videre og utarbeidet en konsesjonssøknad. FNF Nordland vil med dette følge opp saken og det som har kommet frem i konsekvensutredningen.

Friluftsliv

Det er avgrenset og verdsatt to friluftsområder i Helligvær; 1) *Sørvær friluftsområde* som også dekker Grimsøya og Valøya som utgjør planområdet, og *Vokkøya-Vetterøya friluftsområde* som dekker øyene nord i Helligvær. Sørvær friluftsområde vurdert å ha middels/stor verdi. For lokalbefolkningen er verdien av flere delområder stor. Sørvær friluftsområde er vurdert til å ha verdi *svært viktig* av Salten friluftsråd. Vokkøya-Vetterøya friluftsområde er vurdert til liten/middels verdi. I tillegg er havområdene mellom øyene i Helligvær vurdert som viktige friluftsområder. Områdene her er av Ecofact gitt middels verdi på grunn av avstanden fra fastlandet og tilgjengeligheten.

I friluftsområdene nærmest planområdet vurderes virkningen av tiltaket å gi middels/stort negativt omfang på bakgrunn av sterk påvirkning av visuell karakter, skyggekast og støy. Ecofact mener tiltaket likevel ikke ødelegger muligheten for friluftsliv, men det vil redusere attraktiviteten og naturopplevelsen betydelig.

Ved siden av selve turbinene, vil tiltaket kreve etablering av adkomstvei, internveier, oppstillingsplasser, riggområde, trafostasjon, servicebygning og tilhørende kraftledninger med mer. I tillegg til at skyggekast og støy fra vindturbinene vil medføre ulemper for friluftslivet, kan også ising utgjøre en risiko for dem som ferdes der. FNF Nordland vil også påpeke at det i en anleggsfase vil være aktivitet og støy som vil kunne føre til at folk skyr bort fra området, og faren for at disse aldri kommer tilbake er til stede. Omfanget vil bare øke dersom det blir bygd vindturbiner på Helligvær.

Farvannet rundt øyene i Helligvær er et eldorado for kajakkpadling og småbåtaktivitet. I tillegg er fiske og andre friluftaktiviteter en viktig del av turismen, som igjen er en viktig del av næringsgrunnlaget på Helligvær. Resultatet av en utbygging kan bli at bruken av området går ned og et vindkraftverk vil derfor ha negative følger for friluftsliv og turisme. Ecofact mener videre at et vindkraftverk vil påvirke Helligvær og øysamfunnet betydelig, og avbøtende tiltak eller alternative områder med tilnærmet samme kvaliteter blir umulig å finne.

FNF Nordland registrerer at Ecofact mener tilgjengeligheten til Helligvær og at øyene i særlig grad er av lokal betydning og at dette reduserer konfliktnivået. Men det er god fergeforbindelse til Bodø og fastlandet, og Helligvær er svært godt besøkt og har etter vår oppfatning en større betydning, og større potensial, for friluftsliv enn det som kommer frem i utredningen. NVE må ta hensyn til at det ikke finnes alternative områder med samme kvaliteter.

De mange natur- og opplevelseskvalitetene i området er viktig for stedsidentiteten, for fastboende, hytte- og fritidsboligeiere, besøkende og andre friluftslivsutøvere som bruker området, eller ønsker å besøke Helligvær for å oppleve nettopp de kvalitetene som er der. Det må også kunne sies at området har et potensial for økt bruk i friluftslivs- og opplevelsessammenheng. Dette kan på sikt ha større samfunnsmessige virkninger gjennom folkehelse og rekreasjon og naturbasert næringsutvikling. Et vindkraftverk vil være til hinder naturbasert og miljøvennlig næringsaktivitet.

En utbygging vil også generere støy. Stillhet er fundamentalt i utøvelsen av friluftsliv og støy fra et eventuelt vindkraftverk på Helligvær vil bryte med de naturlige lydene finnes der og som man forventer å høre. Dette vil oppleves som negativt og redusere naturopplevelsen.

Landskap

Planområdet omfatter småøyene Grimsøya og Valøya, like sørvest for Sørvær. Foruten beite- og kulturlandskapspreget, er det ingen menneskeskapte inngrep på disse to øyene. 97 % av utredningsområdet er fjord og hav og landarealene består av spredte øygrupper og fiskevær på Helligvær, Bliksvær, Givær og Landegode. Fiskeværerne har gamle tradisjoner, noe som underbygges av at det er en hel del gammel, kulturhistorisk interessant bebyggelse.

Helligvær domineres i stor grad av natur- og kulturlandskap og noe bebyggelse, og har få større menneskelige inngrep. I utredningen til Ecofact vurderes det dit hen at *”det rene kulturbetingede naturlandskapet på Grimsøya og Valøya vil fullstendig endre karakter, til et teknisk-industrielt område fullstendig dominert av store vindturbiner.”* En utbygging av Helligvær vindkraftverk vil derfor gi store landskapsvirkninger i planområdet. Topografien og landskapskarakteren på Helligvær gjør at stort sett alle turbinene vil være synlige fra det meste av øyværet. For brukere og lokalbefolkningen vil et vindkraftanlegg virke negativt inn på stedsidentiteten.

Landskapsregionen «*Nordlandsværran*» omfatter de ytterste øyvær langs Nordlandskysten, fra Steigen i nord til Nord-Trøndelag i sør. Røst inkludert tilhører dette området.

Det storslåtte åpne øylandskapet og den lange solgangen er unik og på slike øyer er man nærmest alltid i synskontakt med hav og horisontlinje, og knapt noe sted i Norge og verden ser man så mye himmel som her. De skånsomme fotavtrykk etter levemåte og bosetning har gitt området verdensarvkvalliteter, ikke bare Vegaøyene, som nå har status som verdensarv. Landskapsverdiene gir verdiskapning for reiselivet, og det fremmer et fysisk aktivt friluftsliv og folkehelse.

Et vindkraftverk vil ha en visuell påvirkning innenfor denne sonen og vil dominere landskapsopplevelsen over store avstander, og dermed bryte med disse kvalitetene og fragmentere landskapsregionen. FNF Nordland er svært kritisk til denne form for naturinngrep i det åpne og særpregede landskapet som kjennetegnes ved «*Nordlandsværran*».

INON

Plan- og influensområdet til planlagt vindkraftverk vil direkte berøre landområder med inngrepsfri natur i sone 2. Indirekte blir også ei lita øy med sone 1 berørt da dette området vil få endret status til sone 2. Det vil gå tapt 893,7 daa INON sone 2 i plan- og nærområdene, dette utgjør 16,7 % av samlet INON-areal i hele øyværet Helligvær med Lyngvær. 36,1 daa INON sone 1-områder lengre øst vil få endret status til sone 2. Inngrepsfrie naturområder, INON, på Grimsøya og Valøya utgår i sin helhet.

FNF Nordland mener inngrepsstatusen slik den er i dag er en forutsetning for opprettholdelsen av øyværets attraktivitet for utøvelse av friluftsliv, opplevelsesverdi, bosetning og turisme.

Naturmangfold

Ecofacts undersøkelser og vurderinger bygger på feltarbeid i perioden 10. - 12. juni 2013 i tillegg til databaser, fylkesmannen og lokale ressurspersoner. Ecofact vurderer det samlede datagrunnlaget som godt.

FNF Nordland er derimot kritisk til grunnlaget for kunnskapsinnhenting og vi mener det burde vært gjort flere undersøkelser, også på andre tider av året for å kunne fange opp flere arter. Eksempelvis trekkende fugl og flora som vokser til tidligere eller senere på sesongen.

Den kalkrike berggrunnen og jordsmonnet danner et potensial for innslag av flere kalkkrevende arter som er funnet.

Vi har også fått opplyst fra vårt nettverk i Bodø at utredningene innehar flere mangler, og at det er foretatt botaniske undersøkelser av Bernt Gunner Østerkløft som viser at mangfoldet av karplanter, og verdien av disse, er langt større enn det som kommer frem i utredningen. Det er også gjort funn av rødlistete karplanter, noe som øker verdi og betydning av floraen. Ecofact mener derimot at verdien er liten og at kun en liten del av vegetasjonen og floraen blir påvirket og ingen sjeldne eller truede planter vil bli berørt. FNF Nordland er i den sammenheng tvilende til kvaliteten på utredningene og vurderingene som er utført. I utredningen vises det også til at naturbeitemark er dominerende naturtype Grimsøya og Valøya, i tillegg til innslag av rikt strandberg. FNF Nordland har fått opplyst at *kystlynghei* sammen med naturbeitemark er den dominerende naturtypen på Helligvær. Foreliggende planer om økt bruk av beite(villsau) vil opprettholde naturtypenes utbredelse og kvaliteter.

En utbygging vil ha mange negative konsekvenser for fugl. I utredningen kommer det frem at havørn hekker på begge øyene og havørna vil slutte å bruke reirene innenfor planområdet dersom det blir en utbygging. For smålom vil konsekvensene være de samme. Ellers er rødlisteartene teist og bergirisk er registrert. Ecofact uttrykker en usikkerhet i forhold til påvirkninger på teist, men langvarig forstyrrelser i hekkeperioden er naturligvis negativt og kan medføre svikt i ungeproduksjonen. Den østlige delen av planområdet og tilgrensende grunne sjøområder har trolig en betydning for rastende og næringssøkende våtmarksfugler.

FNF Nordland mener kunnskapsgrunnlaget for fugl kunne vært bedre. Det foreligger flere registreringer av fuglenn de som nevnes i rapporten. Blant annet viser registreringer på artsobservasjoner.no viser at området må ha en betydning og funksjon for fuglearter på trekk. Befaringstidspunktet til Ecofact vil også begrense forutsetningene for å kunne dokumentere områdets betydning for trekkende fugl.

Omfanget for fugl er noe usikkert, men et vindkraftverk er arealkrevende og fragmentering av arealer er den viktigste årsaken til tap av biologisk mangfold. I tillegg kommer kollisjonsfare og forstyrrelser og støy.

Oter (VU) har tilhold på øyene og har flere yngleplasser innenfor planområdet og etter Ecofacts vurderinger vil artens kjerneområder og viktigste næringsområder, strand- og sjøområdene, bli lite berørt ved en eventuell utbygging. Men det er sannsynlig at oterne i planområdet vil bli negativt berørt av utbyggingen gjennom arealbeslag og forstyrrelser. Ecofact uttrykker en stor usikkerhet på omfanget av konsekvenser for oter.

Konklusjon

Det omsøkte vindkraftverket på Helligvær vil åpenbart bryte med områdets natur- og landskapskvaliteter, og en utbygging vil ha negative konsekvenser for bruken av området. Inngrepsstatusen, og det kulturbetingete naturlandskapet, vil endres betydelig og stort sett alle turbinene vil være synlige fra det meste av øyværet. FNF Nordland er svært kritisk til denne form for naturinngrep i det åpne og særpregede landskapet som kjennetegnes ved landskapsregion «Nordlandsværran». En utbygging vil bryte med disse kvalitetene og fragmentere landskapsregionen. FNF Nordland er videre kritisk til inngrep som i betydelig grad vil redusere natur-, landskap og opplevelsesverdier i viktige friluftslivsområder. Det finnes heller ikke noen avbøtende tiltak eller alternative områder med tilnærmet samme kvaliteter.

FNF Nordland mener en utbygging vil ha større konsekvenser for naturmangfold og friluftsliv enn det som kommer frem i utredningen. Vi har fått opplyst fra vårt nettverk i Bodø om at utredningene innehar flere mangler på naturmangfold og svake vurderinger på tema friluftsliv. Vi mener i den forbindelse at NVE må vurdere om kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig til å fatte vedtak og om *føre-var-prinsippet* må anvendes.

Når det er et kraftoverskudd i regionen, og at det er et stort ubrukt potensial for energieffektivisering av produksjon og forbruk, følger det av nml §12 at vindkraftanlegget på Helligvær må bli avvist.

FNF Nordland henstiller om at det ikke gis konsesjon til Helligvær vindkraftverk.

For FNF Nordland

Erling Solvang
Styreleder

Gisle Sæterhaug
Daglig leder

Kopi til

Bodø kommune
Nordland fylkeskommune, Plan og miljø
Fylkesmannen i Nordland, Miljøvernavdelingen
Friluftslivets fellesorganisasjon
Norges Naturvernforbund
Norsk Ornitologisk Forening

